

SAKSFRAMLEGG

Til:
Ph.d.-utvalget ved HSL-fakultetet

Møtedato:
13.02.2018

Sak:

Innspill til høring om revisjon av forskrift for ph.d.-graden ved UiT

Innstilling til vedtak:

Ph.d.-utvalget tar utkastet til revisjon av ph.d.-forskriften til etterretning og legger til grunn de innspill og kommentarer instituttene har spilt inn til fakultetets høringssvar.

Begrunnelse:

Avdeling for forskning og utviklingsarbeid (AFU) har 19.12.2017 sendt utkast til revisjon av ph.d.-forskriften på høring til enhetene med frist 16.02.2018 (vedlegg 1).

Prosessen internt ved HSL-fakultetet har vært lagt opp slik at instituttene er orienterte om saken på ledermøte og instituttene har vært inviterte til å gi skriftlige innspill innen 5. januar. Ph.d.-koordinatorene er også orienterte om høringen og prosessen. Instituttene innspill fremgår under.

I oversendelsesbrevet trekker AFU frem fire paragrafer som de særlig ønsker tilbakemeldinger til (§ 5, § 7, § 22 og § 32), men inviterer også til kommentarer til øvrige foreslåtte endringer i forskriften, og til å melde inn eventuelle nye forslag.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP), Institutt for samfunnsvitenskap (ISV) og Institutt for språk og kultur (ISK), Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (IFF), og Institutt for arkeologi, historie, religionsvitenskap og teologi (AHR) har levert innspill til høringen (vedlegg 2, 3, 4, 5 og 6):

AFU: § 5. Innholdet i doktorgradsutdanninga, andre ledd, utkastet side 4: Då institusjonane starta med organisert forskarutdanning gjennom «dei nye gradane» – dr.scient. dr. art. m.v. – på 80-talet, var ikkje prøveforelesing del av prøven og dei første kandidatane heldt ikkje prøveforelesing, jf. merknaden i utkastet. Vi stiller spørsmål ved om forelesinga har utspela si rolle i doktorgradsprøven og ber om innspel til det. Kva talar for å behalda forelesinga? Kva talar for å fjerna ho? Viss forelesinga skal fjernast, bør ho då erstattast av noko anna?

I utkastet til endringen er hovedargumentet for fjerning av prøveforelesninga som følger:
«Ordninga har nok hatt ein god funksjon tidlegare, då dei fleste som tok doktorgraden fekk ei karriere i academia og skulle undervisa der. Dette har endra seg; mange som tek doktorgraden no skal ut i andre typar stillingar.»

ILP: Mener at prøveforelesningen fortsatt har en sentral og viktig rolle i forskerutdanningen og anbefaler at denne videreføres for alle ph.d.-disputaser fremover. Instituttet argumenterer blant annet med at: «Hensikten med prøveforelesningen er ikke bare å vise pedagogisk kompetanse, men også å utdype forskningskompetanse og å vise hva man har oppnådd gjennom sitt arbeid. Vi mener at forelesningen og presentasjon av kompetanse (både faglig og pedagogisk) er en viktig del av forskerutdanningen og om prøveforelesningen fjernes vil det være en reduksjon av utdanninga. Dessuten vil vi også påpeke at de fleste som tar en Ph.d. høyst trolig trenger formidlingskompetanse uansett hvilken type stilling man skal inn i senere. Prøveforelesningen er og blir derfor en sentral del av utdanningen.

Her ved ILP er prøveforelesningene godt besøkt og de blir derfor en viktig arena for å presentere arbeidet til eksterne deltagere og gjerne utover eget fagmiljø. Prøveforelesningen får derfor et viktig populærvitenskapelig formidlingsaspekt som vi mener burde opprettholdes for å spre kunnskap. Synlighet av prosjekter/forskning på ILP er en annen problemstilling som har vært nevnt i FoU-utvalget, og prøveforelesningene er en strålende mulighet til å nå ut til mange. Samtidig signaliserer det også at ILP som institusjon er engasjert og interessert i å vise hva stipendiatene våre arbeider med.

Siden studenter også deltar på prøveforelesningene kan det tenkes at de bidrar til å vekke interesse og derfor kan brukes som et hjelpemiddel til rekruttering på forskerutdanningen.

I tillegg til formidling mener vi også at prøveforelesningen kan være en fordel for kandidaten selv. Siden kandidatene får tildelt tema fra kommisjonen blir de testet på et bredere område og kan berike kommisjonen ved å ta opp sider som avhandlingen ikke dekker. Dette er selvfølgelig en utfordring for mange, men vi mener at det er en sunn utfordring uansett hvilken stilling kandidaten skal inn i senere.

Videre fungerer også prøveforelesningen til at kandidaten «snakker seg varm» og derfor stiller bedre forberedt og sterkere når man møter opponentene. Dette gir en symmetri mellom partene. En annen viktig faktor man ikke må overse er at prøveforelesningen gjerne gir grunnlag for artikkelproduksjon og videre arbeid. Ved å fjerne prøveforelesningen fjerner man også denne muligheten.

Det er helt klart at vi lever i en tid i endring og at mye har blitt forandret siden prøveforelesningene ble innført, men vi mener at forelesningen har blitt en god tradisjon, en sentral arena for formidling og en viktig del av den avsluttende seremonien for Ph.d.-kandidatene.»

ISV: «Dagens prøveforelesning har en rolle ved at den skaper oppmerksomhet om disputasen og doktorandens prosjekt. Den gir også mulighet for doktorandene til å demonstrere evne til formidling. Samtidig ser vi at forelesningen ikke alltid koples til selve disputasen.

Tradisjonelt har prøveforelesningen hatt som formål å 'svare' på antatte mangler i selve avhandlingen. Prøveforelesningen gir dermed kandidaten en god anledning til selv å presentere og utdype utvalgte punkter i avhandlingsarbeidet. Den har også offentlig interesse og er godt forberedte forelesninger. Det er også et ønske om å gå tilbake til ordningen med at førsteopponenten presenterer avhandlingen. Opponentens eksterne blikk, vurdering og plassering, særlig med tanke på kunnskapsbidraget er mer interessant og opplysende enn at kandidaten selv oppsummerer avhandlingen.

På den andre siden oppfatter andre ved ISV at prøveforelesningen kan erstattes med at doktoranden gir en presentasjon av avhandlingen som opponentene kan kommentere. Dette vil stille krav til formidling, og knytte sammen presentasjon og disputas».

ISK mener at ordningen med prøveforelesning bør opprettholdes, både fordi det understreker betydningen til undervisning som UiT ønsker å styrke, men også fordi det innebærer en kompetanse innen undervisning som er viktig karrieremessig også utenfor akademia. Dersom prøveforelesningen faller bort, bør biten om allmenn forskningsformidling tre inn og kandidaten kan bli bedt om å skrive en kronikk om egen forskning. Dette vil være gunstig for egen karriere, samt at kronikken kan publiseres i den hensikt å spre kunnskap om forskningsfeltet. Selve rammene for disputasen bør ikke kuttes ned, men holdes til 10.15-15.00

IFF: Har ingen sterke innsigelser mot å fjerne prøveforelesningen. Et mulig motargument er at den har en populærvitenskapelig funksjon, men så lenge kandidatene skal gjennomgå funn og hovedtrekk (15 min) så fungerer det som formidling. Prøveforelesningen er oppgitt, og ikke alltid så publikumsvennlig. Oppgitt tema handler gjerne om noe komiteen mener burde vært drøftet bedre i avhandlingen. Dersom den skal fungere som formidling burde den kanskje være selvvalgt. Prøveforelesningen er uansett ikke en god test på pedagogiske kvalifikasjoner. Til dette har vi prøveforelesninger i forbindelse med intervju ved ansettelse.

AHR: Vi har vanskar for å forstå at det skal vere sams reglar for korleis gjennomføringa av disputasen skal gjerast ved UiT. Det bør etter AHR sitt syn vere mogleg med noko variasjon mellom dei ulike fakulteta. Faga og fagtradisjonane er ulike, det bør også disputasen kunne vere. AHR ønskjer at ordninga med prøveforelesing vidarefrøast. Prøveforelesinga har ein viktig funksjon med omsyn til å formidle fag og forskning til fagfeller og kollegaer. Den er også relevant for kandidatane da svært mange i sitt vidare arbeid vil presentere eigen ag andre si forskning eller prosjekt på konferansar eller seminar o.l. Eit stort fleirtal av dei tilsette ønskje ordninga med prøveforelesing vidareført, men det var enkelte som meiner prøveforelesinga ikkje er så viktig lengre. Om prøveforelesinga i sin noverande form skulle falle bort, kunne AHR tenkje seg at kandidatane fekk noko lengre tid på å presentere eigen ph.d.-avhandling, td 30 min, og at det leggst inn ein kort pause på td. 15 min mellom kandidaten sin sjølvpresentasjonen av avhandlinga og 1.opponenten.

AFU § 7. Søknaden, fjerde ledd, side 6 og forslag til nytt tredje ledd i § 22 Kvalitetssikring og rapportering, side 14. Det er foreslått presisert at potensialet for innovasjon og/eller idear som kan kommersialiserast skal vurderast i prosjektbeskrivinga og i samband med midtvegsevaluering, jf. rapporten frå Fokusgruppe innovasjon og entreprenørskap i utdanningen (2017/5604-1). Vi foreslår også at det skal krevjast databehandlingsplan i prosjektbeskrivinga.

ISV: Databehandlingsplan: Vi ser at det kan være behov for å legge inn et slikt krav. Samtidig registrerer vi at lista over krav blir omfattende, og kan være en utfordring for søkere. Hovedpoenget ved utlysning må være å fange opp søkere med solid faglig bakgrunn, og kan utvikle gode prosjektideer/-forslag. Innsamling og bruk av data, herunder forskningsetiske problemstillinger, vil inngå i gode søknader. Den detaljerte kravspesifikasjonen kan imidlertid bli vel omfattende. Oppfordringen er derfor at denne typen lister gjennomgås kritisk. Gitt at svært mange stipendiater knyttes til forskningsgrupper og etablerte prosjekter bør kravene kunne innfris etter at en person har takket ja til stilling.

Potensialet for innovasjon/kommersialisering: Her bør det være tilstrekkelig at dette gjøres i tilfeller der det er aktuelt.

ISK støtter formuleringen: «*I prosjektbeskrivinga skal potensialet for innovasjon og/eller idear som kan kommersialiserast vurderast*». ISK støtter også presiseringen om at stipendiat og veileder *sammen* skal revidere prosjektbeskrivelsen innen fristen.

AHR: Kravet om innovasjon/og eller kommersialisering er ein skivebom. Unødvendig og malplassert for våre fag.

Administrasjonens kommentar: Forslaget om presisering av potensialet for innovasjon og/eller idear som kan kommersialiserast i prosjektbeskrivelsen og midtveisevaluering, vil gjelde svært få av ph.d.-prosjektene ved HSL-fakultetet.

AFU: § 22. Kvalitetssikring og rapportering forslag til nytt tredje ledd, side 14:

Universitetsstyret vedtok 9.2.2017 at midtvegsevaluering skal vera ein obligatorisk del av ph.d.-studiet, jf. sak S 2/17 *Gjennomstrømming i ph.d.-studiet*. Forslaget er at det skal oppnemnst minst to personar som skal stå for evalueringa. Ut over det står fakulteta fritt til å organisera arbeidet, enten dei vil ha ein enkel, gjerne skriftleg, prosess, eller gjennomføra det som eit opent arrangement eller noko innimellom. Men det er viktig at kvart enkelt fakultet lagar tydelege utfyllende reglar, slik at studentane veit kva dei har å halda seg til. Fleire fakultet har alt innført midtvegsevaluering, og nokon er i ferd med å gjera det no. Forslaget er at ordninga skal vera innført seinast frå og med dei som tek til på ph.d.-studiet våren 2018, og at de frå same tidspunkt skal vera eit arbeidskrav knytt til avhandlingsemnet.

ISV: Midtveisevaluering. Dette er en ordning som det er viktig å holde fast ved, og vi synes det er positivt med en reglementsfasting som gir fakultet og institutt mulighet til å prøve ulike ordninger. Ordningen bør følges opp med en ordning for erfaringsutveksling mellom fakultetene, slik at fagmiljø kan lære av fordeler og ulemper med ulike ordninger.

ISK foreslår at midtveisevaluering erstattes med underveisevaluering. Det varierer når det er hensiktsmessig å ha evaluering, for eksempel i fag med feltarbeid er det lite gunstig å ha evaluering før denne delen er avsluttet. Hvem på fakultetet skal utnevnte deltakere i evalueringskomité til midtveisevalueringen? Kan holdes på instituttnivå.

Administrasjonens kommentar: Forslaget om midtveisevaluering er allerede vedtatt av universitetsdirektøren i sak S2/2017 *Gjennomstrømming i ph.d.-studiet* som et tiltak i universitetets målsetting om å bedre gjennomstrømmingen i ph.d.-utdanningen. Det er derfor noe uklart hvordan synpunkter til endring til denne paragrafen, vil bli behandlet av universitetsstyret. I HSL-fakultetets utfyllende regler til forskriften, er gjeldende praksis at fakultetet skal ha instituttbaserte ordninger der det skal gjennomføres minst en underveisevaluering (obligatorisk), og at denne fortrinnsvis bør gjennomføres som en midtvegsevaluering. Det har altså vært valgfritt for instituttene ved HSL-fakultetet om de i tillegg vil ha andre eller flere tilbud, f.eks. sluttevaluering. Mange institutt ved fakultetet praktiserer allerede midtveisevaluering. Det har også vært tema på møte med ph.d.-koordinatorene med utveksling av erfaringer og rutiner.

AFU: § 32. Handsaming av innstillinga, side 20: Vi legg fram to alternative forslag til forenkling av prosessen, slik at det som no er bedømmelseskomiteen si innstilling i staden vert komiteen sitt vedtak enten uansett konklusjon (alternativ I), eller ved samrøystes vedtak (alternativ II).

ISV: Vi har ingen spesifikke kommentarer til forslagene. Poenget med denne delen av prosessen er å sikre at behandlingen foregår rimelig raskt, men samtidig slik at komiteens innstilling gis en kritisk vurdering, og at det sikres likebehandling av sakene.

ISK støtter alternativ 1. Det er rimelig at flertallet bestemmer ift dissens da det er de som har størst faglig grunnlag for å vurdere arbeidet, ikke fakultetet.

IFF: Man bør beholde dagens ordning hvor minst tre komitemedlemmer enstemmig må godkjenne avhandlingen for at det skal bli disputas. Hele graden svekkes dersom ett eller to medlem alene kan godkjenne avhandlingen (med fakultetets støtte). Erfaringer fra Danmark (hvor flertallet i komiteen bestemmer) indikerer at flertall er en dårligere løsning enn enstemmighet.

Administrasjonens kommentar: Forslaget til revidering medfører at det ikke lenger skal være nødvendig å behandle komiteens innstillingen i ph.d.-utvalget dersom: alternativ 1) innstillingen er enstemmig eller det er dissenser. Ved dissenser bestemmer flertallet. Eller alternativ 2) dersom innstillingen er enstemmig behandles den ikke, men ved dissenser foreslås det at innstillingen behandles i ph.d.-utvalget. Gjeldende regel i dag er at alle komiteers innstillinger etter bedømmelse av ph.d.-avhandlinger, behandles i ph.d.-utvalget uavhengig av om de er enstemmige, inneholder dissenser eller refuseres.

Rutinen ved HSL-fakultetet er at prodekan forskning ser over komiteens innstilling før den sendes ut til kandidaten. Når kandidatens merknadsfristen har løpt, behandles den deretter formelt etter § 32 som fullmaktssak i ph.d.-utvalget hvor prodekanen forskning på nytt godkjenner den. Før da slike innstillinger ble behandlet i fakultetsstyret, var prodekanens gjennomlesning av innstillingen en nødvendig kvalitetssjekk av komiteens arbeid, men nå som den behandles av prodekanen på fullmaktssak for ph.d.-utvalget har vi fått to 'godkjenningsrunder' på samme innstilling hos prodekanen. Etter administrasjonens vurdering synes dette unødvendig. Svært få innstillinger leveres med dissenser. Innføring av alternativ 1 vil gi reduksjon i tidsbruk både hos prodekanen og til saksbehandling for administrasjonen.

Merknader/innspill til andre foreslåtte endringer i ph.d.-forskriften:

AFU: § 3. Ansvar for doktorgradsutdanninga, side 2: må endres dersom universitetsstyret (i egen sak) vedtar endringer i organiseringen av ph.d.-programmene ved UiT.

ISV: Ordninga med studieretninger. Vi noterer oss at ordninga med studieretninger foreslås fjernet i fremtiden. Vi ber om at dette utredes grundig slik at våre kandidater ikke kommer dårligere ut i konkurransen om jobber fordi det blir utydelig hvilket fag/hvilken disiplin de har sin ph.d.-grad innenfor.

Administrasjonen: AFU vil mest sannsynlig fremme forslag om nedleggelse av dagens studieretninger på programmene. Dette vil berøre ph.d.-programmet i humaniora og samfunnsvitenskap som har 14 studieretninger. Fakultetet har i denne saken bedt om et møte med AFU og UTA der de redegjør for hvilke konsekvenser det vil medføre for forvaltningen og kvalitetssikringen av programmet ved en evt. nedleggelse av studieretningene.

AFU: § 11. Avtale. Side 9: Vi har fått tilbakemelding frå fakulteta om at dei stort sett vurderer avtalen som overflødig og lite føremålstenleg. Vi har då også inntrykk av at han ikkje vert bruka aktivt – han vert underskriven og arkivert, og det er det. Ph.d.-avtalen består av del A (generell del), B (veiledning) og C (ekstern part). Det meste av opplysningane i del A går fram av vedtaket om opptak og blir registrert i student samlebilde i FS, der m.a. utdanningsplanen står. Avtale vert gjort ved at studenten aksepterer tilbod om studieplass. Ein treng strengt tatt ikkje setja opp ein avtale i tillegg. Men to punkt, 6.3 *Opphavs- patent- og andre immaterielle rettar (Intellectual Property Rights; IPR)*, og 6.4. *Kreditering ved publisering*, bør det gjerast avtale om også i framtida, evt. må studenten få tydeleg informasjon om rettar og plikter på dette området på annan måte. Det må også setjast opp avtale om rettleiing (del B) og avtale med eventuell ekstern part (del C), jf. § 11 andre ledd.

Avtalen kan med andre ord ikkje utelatast heilt, men han kan gjerast enklare. Forslag til ny § 11:

- (1) *Det skal setjast opp skriftlig avtale mellom student, rettleiar og fakultet. Universitetsdirektøren fastset kva avtalen skal omfatta.*
- (2) *Har ein ph.d.-student finansiering av studiet frå, tilsetjing hjå eller andre tilskot frå ein ekstern part, skal det skrivast eigen avtale mellom studenten, fakultetet og den eksterne parten, jf. § 17. Universitetsdirektøren fastset kva avtalen skal omfatta.*

ISV: Støtter forlag til enklare avtale.

ISK: Ph.d. avtalen kan forenkles, men punktet om *progresjon* bør være eksplisitt

AFU: § 12. Studierett, andre ledd, side 9: Nedkorting av frist fra ett år til ett semester for å varsle ph.d.-studenter om utløp av studieretten.

ISV: Forslaget til revisjon støttes.

Administrasjonen: Forslaget til revisjon støttes.

AFU: § 16 Rettleiing, tiende ledd, side 12: Omhandler veileders oppgaver. AFU foreslår at veilederne også skal ha et ansvar for karriereveiledning.

ISK: Fint at karriereveiledning skal inn som en av veilederens oppgaver. Bør også avspeiles i pliktarbeid slik at dette åpner for annet enn undervisning.

AFU: § 21. Offentliggjøring av avhandlinga, nytt ledd, side 14: (5) *Publiserte delar av avhandlinga skal som hovudregel vera opent tilgjengeleg enten i tidskrifter med open tilgang eller i UiT sitt vitenarkiv. Upubliserte delar av avhandlinga skal gjerast opent tilgjengelege seinast to år etter disputas.* AFU vurderer også å foreslå ei ordning der det skal vera open tilgang til alle deler av ei avhandling – også tidlegare publiserte – innan ei viss tid, t.d. fem år.

ISV: Støtter forslaget til endringer og krav til åpenhet om avhandlinger

AFU: § 31. Innstilling, femte og sjette ledd, side 19: Foreslår at det bare er ved dissens eller ved enstemmig negativ innstilling, at kandidatens kan få anledning til å gi merknader til innstillingen.

ISV: Forslaget til revisjon støttes.

AFU: § 35. Forsvar av avhandlinga, tredje ledd, side 21: Vi vil foreslå sletting av siste del av setninga *Fakultetet kan fastsetja ei anna rekkefølge og oppgåvefordeling mellom opponentane og mellom doktoranden og første-opponent.* At kandidaten presenterer avhandlinga sjølv, er særleg viktig dersom det ikkje skal vera prøveforelesing i framtida. Men også utan ei slik endring tenkjer vi det er føremålstenleg å ha det som ei fast ordning at kandidaten har ansvaret for denne delen av disputasen.

ISK anser det som ønskelig å gjøre det obligatorisk at studenten selv presenterer avhandlingen. Dette representerer en formidlings-komponent ved disputasen, og inkludert prøveforelesningen er da både forskning, formidling og undervisning – universitetets tre kjernevirksomheten – representert.

Nye forslag til endringer av paragrafer i ph.d.-forskriften

ISK: § 16 Rettleiing, sjuende ledd, side 12: Punktet om frekvens mht veiledning bør strammes inn. Det bør stå at veiledning skal minimum finne sted en gang per måned da vi oppfatter det for lite forpliktende og vagt å skrive «jevnlig». Vi viser til at BFE-fakultetet som har svært god progresjon har tydeliggjort dette punktet i sine utfyllende bestemmelser (Hovedveileder skal ha jevnlig kontakt med ph.d.-studenten minst én gang i måneden).

ISK: § 19. Krav til doktorgradsavhandlinga, andre ledd, side 13: Det bør presiseres hvor mange artikler en artikkelbasert avhandling minimum/maksimum skal bestå av.

Administrasjonen: Antall artikler er regulert i fakultetets utfyllende regler til ph.d.-forskriften.

ISV: § 35. Forsvar av avhandlinga, første ledd, side 21: Forslag om mulighet for lukket disputas. Vi ønsker i tillegg å fremme et forslag om en snever unntaksregel i §35 som kan benyttes i særlige tilfeller. Bakgrunnen for forslaget er en konkret situasjon der en offentlig disputas pga. reelle trusler kan medføre fare for liv og helse for doktoranden eller hennes/hans informanter, enten i den aktuelle disputassituasjonen eller for de impliserte parter i ettertid på grunn av den informasjonen de har delt.

Phd-forskriften slår i § 35 fast: "Når doktoranden har halde prøveforelesinga og fått ho godkjend, skal han/ho forsvara avhandlinga i offentlig disputas. Tid og stad for disputasen skal offentliggjeras minst ti arbeidsdagar på førehand saman med opplysningar om korleis avhandlinga er offentliggjort."

Det er ikke noen unntak i denne ordlyden. Vi foreslår derfor følgende tillegg: «Kravet til offentlig disputas kan fravikes i særlig tilfeller og etter vedtak av rektor.»

Ny ordlyd vil da være: "Når doktoranden har halde prøveforelesinga og fått ho godkjend, skal han/ho forsvara avhandlinga i offentlig disputas. Tid og stad for disputasen skal offentliggjeras minst ti arbeidsdagar på førehand saman med opplysningar om korleis avhandlinga er offentliggjort. Kravet til offentlig disputas kan fravikast i særlege tilfelle og etter vedtak av rektor."

Marie-Theres Federhofer
Prodekan forskning

Olav Skare
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: rådgiver Mayvi B. Johansen

Vedlegg

1. Notat fra AFU inkl. utkast til revisjon av forskrift om graden philosophiae doctor (ph.d.) ved UiT
2. Innspill fra ILP
3. Innspill fra ISV
4. Innspill fra ISK
5. Innspill fra IFF
6. Innspill fra AHR